

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Örebro universitet
Forskarutbildningsämne: Nationalekonomi
Licentiatexamen: Ja
Doktorsexamen: Ja

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsämne

Avgränsning av forskarutbildningsämnet:

Forskarutbildningsämnet vid Örebro universitet sammanfaller formellt med ämnet nationalekonomi, som i sig är svårt att avgränsa från andra samhällsvetenskaper. Istället för att göra en tydlig avgränsning av ämnet görs i ASP en markering av var inom nationalekonomiämnet forskningen, och därmed forskarutbildningen vid Örebro universitet har sin *tonvikt*:

”Nationalekonomi studerar samhällsfenomen med utgångspunkt i människors beslut i valsituationer som kännetecknas av knapphet på resurser och/eller information. Teoretiska grunder hämtas i axiomatiskt och/eller empiriskt baserad mikroekonomisk teori, spelteori och evolutionsteori. Nationalekonomin rymmer en mängd inriktningar, varav flera flyter samman med andra samhällsvetenskaper. Forskningen i nationalekonomi vid Örebro universitet har tonvikt *vid empiriska studier av policynära problem*. Den empiriska analysen använder i stor utsträckning *mikrodata*, dvs. uppgifter på individ- och/eller företagsnivå, ofta i form av registerbaserade paneldata och/eller enkätdata. Forskningen baseras både på observationella och experimentella data. Förutom ekonometriska modeller används även andra numeriska modeller, bland annat beräkningsbara *allmänjämviktsmodeller*. Forskningen i Örebro samlas inom tre huvudområden: *Globalisering, Offentlig ekonomi* samt *Företagandet och företagandets villkor*.” (ASP 2014, våra kursiveringar)

Avhandlingarnas inriktning svarar väl mot denna avgränsning av ämnets bredd och djup. En genomgång av de 28 avhandlingarna 2004-2016 visar att 20 ligger inom Offentlig ekonomi, varav tre överlappar med Globalisering; tio inom Globalisering, varav tre överlappar med Offentlig ekonomi och sex med Företagandet och företagandets villkor; samt en som renodlat ligger inom Företagandet och företagandets villkor. Av de 28 avhandlingarna är 25 baserade på analys av mikrodata på individ och/eller företagsnivå. Två avhandlingar baseras helt eller delvis på beräkningsbara allmänjämviktsmodeller.

Utbildningen har en stor inledande kursdel som har stor betydelse för vilket bredd och djup som nås i avhandlingarna. Det finns inte en "one-size-fits-all"-mix av bredd och djup för den enskilde doktoranden utan denna måste skräddarsys och anpassas till inriktningen för avhandlingsarbetet. Den allmänna studieplanen ger ramar som både möjliggör och begränsar flexibiliteten i detta. I jämförelse med den uppläggning som tidigare varit standard vid svenska universitet innebär denna att a) en introduktionskurs har tillkommit, b) två av de tidigare obligatoriska förstaårskurserna är valbara (Matematik2 och Makro2) c) att det krävs minst tre kurser i statistik/ekonometri samt d) att andra kursåret har kortats, för att ge tillräckligt utrymme för avhandlingsarbetet inom fyraårsramen.

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Personal

Bedömningsgrunder:

A. Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens innehåll och genomförande.

Handledarna vid nationalekonomiämnet vid Örebro universitet har en bred ämnesmässig kompetens som sammantaget svarar väl mot ämnets inriktning. Höstterminen 2016 hade ämnet 13 aktiva doktorander, varav tre disputerade under samma termin. Ytterligare en doktorand var tjänstledig. Dessa handledes av 17 handledare, varav 10 var anställda vid Örebro universitet.

Ämnesgruppen har tre professorer på heltid, en gästprofessor 20 %, åtta docentmeriterade lärare (sju lektorer och en forskarassistent) och ytterligare en lektor som ännu inte är docent. En andra gästprofessor 20 % tillträder vt 2017. En av docenterna har fått professorsanställning vid annat lärosäte och har tidvis varit tjänstledig för detta men är fortfarande anställd och arbetar kvar hos oss under en del av år 2017. Två docenter och båda

gästprofessorerna är kvinnor. Professorerna är till 70 procent fakultetsfinansierade eller motsvarande, vilket säkrar en hög forskningsgrad. Övriga handledare har möjlighet till vetenskaplig kompetensutveckling genom särskild fakultetsfinansiering, forskningstid i projekt och/eller den kompetensutvecklingstid om 20% som tilldelas lektorer.

Samtliga handledare har hög aktivitet i forskning (publicerar regelbundet) som ligger inom områdena för forskarutbildningen. Genom deras deltagande i forskarutbildningen som handledare, ofta medförfattare, finns ett nära samband mellan forskningen och forskarutbildningen. Detta gäller även externa handledare.

Handledarkapaciteten inom respektive område för forskarutbildningen räknat i antal personer är i Offentlig ekonomi 3 + 2; i Internationell ekonomi 1 + 3 samt i Företagandet och företagandets villkor 1 + 2; där den andra siffran anger antalet personer som även kan handleda i ett annat område. I denna uppräknning ingår *inte* professorn i makro/finans (som idag handleder två doktorander i gränsområdet mellan offentlig ekonomi och finans), den person som har professorsanställning vid ett annat lärosäte, de två gästprofessorerna eller externa handledare. För en doktorand finns därför möjlighet att inom dessa områden finna handledare med stor forskningserfarenhet.

Handledarnas kompetens har bredd även med avseende på olika slags metodik. Denna har tyngdpunkten inom mikroekonometri men inkluderar även bl a tidsserieanalys, experimentell ekonomi, auktionsteori/metodik, costbenefitanalys, stated-preferencemetodik och numerisk allmänjämviktsmodellering.

Ålderssammansättningen är gynnsam, med endast en handledare som är äldre än 60 år (gästprofessorerna oräknade). Tre av docenterna har handlett minst en doktorand fram till disputation. Miljön är därför inte kritiskt beroende av enskilda personer. Under åren 2016-2017 examineras totalt cirka tio doktorer. Under 2016 antogs en ny doktorand och ytterligare en antogs i januari 2017. Det innebär att det den närmaste tiden finns ledig handledningskapacitet.

Ett komplett program förstaårskurser tillhandahålls sedan läsåret 2015/16 inom SWEGPEC-samarbetet (se nedan) eftersom doktorandunderlaget inte är tillräckligt för att ge ett kursprogram på egen hand. Kursutbudet inom SWEGPEC och Örebro universitet läsåret 2016/17 finns på denna länk: <https://www.oru.se/english/schools/Orebro-University-School-of-Business/research/SWEGPEC2/SWEGPEC-courses/>

En doktorand vid Örebro universitet som började vid starten av detta läsår skulle lämpligen läsa Matematik 1, Introduktionskursen, Statistics och Econometrics, samtliga vid Örebro universitet under höstterminen, och sedan Microeconomics 1, Microeconometrics vid Örebro universitet samt Microeconomics 2 vid Södertörns högskola. En doktorand som redan har dessa kurser skulle ht 2016 kunnat läsa Public Economics och Computational Statistics vid Örebro universitet samt Macroeconomics och en minikurs för McCloskey vid Högskolan i Jönköping och i övrigt komplettera med kurser vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Göteborg eller utomlands.

När det gäller egna kurser finansieras f n bara en kurs (Mikroekonomi 1) direkt från fakultetens ämnesanslag, medan övriga kurser finansieras inom ramen för enskilda professorers och/eller lektorers forskningstid samt genom samläsning med kurser i statistik på avancerad nivå. Någon fast ersättning för lektorers handledning finns inte, men hittills har ersättning (tid för forskning) betalats motsvarande en månad per slutförd doktorand.

Forskningen inom ämnet är en del av den gemensamma forskningsmiljön Economics and Statistics vid Örebro universitet i vilken även finns två professorer i statistik, varav en är disputerad i nationalekonomi, samt fyra lektorer, se denna länk:

[<https://www.oru.se/forskning/forskningsmiljoer/ent/economics-and-statistics/>].

Denna gemensamma forskningsmiljö är indelad i fyra forskargrupper (Företagande och företagandets villkor, Offentlig ekonomi, Internationell ekonomi samt Statistik, se närmare beskrivning på länken ovan). Miljön knyts samman bl.a. genom en gemensam seminarieriserie med möte varje vecka i vilken både handledare och doktorander deltar.

Vi har antagna doktorander som inte har sin huvudsakliga arbetsplats vid Örebro universitet utan vid andra lärosäten (Högskolan Dalarna, Södertörns högskola) eller vid olika forskningsinstitut (HUI och IFN, tidigare även VTI och Ratio). Dessa lärosäten och institut har professorer som kan handleda och med vilka vi har eller har haft ett nära samarbete även inom forskningen (som framgår av publikationslistorna). De doktorander som är stationerade i Örebro ska ha huvudhandledare från Örebro universitet och detta gäller numera även övriga doktorander.¹ Högskolan Dalarna och Södertörns högskola har under senare tid erhållit rättigheter att examinera på forskarnivå.

---

¹ Undantag har tidigare gjorts inom ramen för samarbeten med Högskolan Dalarna och Södertörns högskola, reglerade med skriftliga överenskommelser, där rollfördelningen (huvud- eller bihandledare) mellan

Alla doktorander som är anställda vid Örebro universitet i ämnet har en doktorandanställning. Doktorandanställningar annonseras på universitetets hemsida och anställs och antas i konkurrens.

Ämnet har ett fast anslag från fakulteten för att stödja forskarutbildningen. I de externfinansierade projekten finns som regel utrymme för finansiering av resor och konferenser. Sammantaget innebär detta att det hittills aldrig varit något problem att täcka utgifter för doktoranderna som exempelvis kurslitteratur, kurser, konferenser, resor, språkgranskning, datorer och mjukvara.

När det gäller den fysiska arbetsplatsen är principen att arbetsgivaren tillhandahåller arbetsplats, dator och nödvändiga program. Alla doktorander, oavsett om de är anställda vid Örebro universitet eller inte, erhåller e-postadress, inloggning till Blackboard (universitetets webbaserade inlärningsmiljö), inpasseringskort, tillgång till kopiator, lånekort till biblioteket samt möjlighet till arbetsplats i gemensamt doktorandrum.

När det gäller handledarbyten anges i Högskoleförordningen (6 kapitlet, 28 §) att "en doktorand som begär det ska få byta handledare". Handledarbyten vid Örebro universitet hanteras på det sätt som regelverket fastslår. I Örebro universitets regelhandbok för utbildning på forskarnivå anges att "beslut om byte av handledare fattas av prefekten. En doktorand som önskar byta handledare bör anmäla detta direkt till prefekten. Doktoranden behöver inte ange några skäl för byte av handledare och behöver inte delta i några överläggningar i ärendet". [<https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/utbildning/utbildning-pa-forskarniva/regelhandbok-for-utbildning-pa-forskarniva.pdf> sid 23]

Förändringar i handledargruppen görs ibland vid etappskiften i utbildningen. Ett skäl för detta är att utbildningen vanligen inleds med ett kursläsningsår och att det är ofta först i slutet av detta som den närmare inriktningen för avhandlingen preciseras. I samband med det görs inte sällan en justering av handledargruppen, för att få en så bra matchning som möjligt med hänsyn till den inriktning som har valts. Det förekommer även att handledargruppen utökas till följd av förändrat eller utökat kompetensbehov under arbetets gång. Förändringar är ofta initierade av en dialog mellan doktorand, berörda handledare och ämnesansvarig i samband med progressionen i avhandlingen.

Örebro universitets och lärosätets handledare för en doktorand i några fall varit omvänd. Eftersom båda lärosätena fått egna examinationsrätter upphör detta samarbete när dessa doktorander blir klara.

Värdering

Vi bedömer att handledarnas vetenskapliga kompetens är stark. Det har skett en väsentlig ökning av antalet handledare, vilket till en del varit resultatet av ett målinriktat arbete att utveckla forskningsmiljön och forskarutbildningen. Den är inte kritiskt beroende av någon enskild individ.

B. Handledarnas och lärarnas sammantagna kompetens och kompetensutveckling följs systematisk upp i syfte att främja hög kvalitet i utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Handledningens kvalitet säkerställs på flera sätt.

Doktorandernas individuella studieplaner (ISP) där handledarna tillsammans med doktoranderna planerar och följer upp doktorandernas forskarutbildning fastställs av institutionens prefekt, som också har det yttersta ansvaret för att vidta åtgärder om så behövs.

Ämnesansvarig professor har ett övergripande ansvar för forskarutbildningens genomförande. Det inkluderar dels fortlöpande kontakt med samtliga handledare och doktorander, dels kontakter på initiativ av handledare eller doktorander. Vid handledarkollegiets möten, minst två gånger per termin, görs en systematisk genomgång av situationen för alla doktorander. I dessa samtal är matchningen mellan aktuella behov och tillgång på adekvat handledningskompetens en återkommande fråga, t ex behov av särskilt metodstöd.

Även handledarnas kompetens och kompetensutveckling följs upp på flera sätt.

Professorer: Professorerna lämnar varje år till rektor skriftligen en redovisning över sin verksamhet inom forskning, utbildning på olika nivåer mm. PU-samtal hålls en gång per år med dekan och prefekt. Professorer som anställts under senare år får fakultetsfinansiering för fyra år framåt med uppföljning av fakultetsnämnden före nytt beslut. Antalet professorer i ämnet har successivt utökats, bland annat för att stärka forskarutbildningen.

Lektorer: Enhetschefen i nationalekonomi är ansvarig för PU-samtal med alla anställda utöver professorer. I dessa samtal behandlas bl a den enskilde medarbetarens arbetssituation och behov av kompetensutveckling. Ett särskilt ansvar, utöver detta, för

uppföljning, planering och eventuell handledning av lektorers docentmeritering eller vidare meritering för befordran till professor ligger på ämnesansvarig. För sådan meritering är insatser inom forskarutbildningen, inklusive handledning, viktiga. Stöd och uppföljning genomförs fortlöpande genom samtal flera gånger per år. När lektorerna handleder doktorander för första gången är handledning för den oerfarne handledaren en viktig del av den ämnesansvariges uppgifter. Sedan 2007 har åtta lektorer erhållit docentur (varav en är den som nu fått anställning som professor vid annat lärosäte). Kraven för docentur har nyligen förändrats, särskilt med avseende på pedagogisk meritering, och det ställs numera bl a krav på undervisning 400 timmar, medverkan i handledning av doktorand som biträdande handledare motsvarande två år, universitetspedagogisk utbildning och forskarhandledningsutbildning.

Från fakultetens sida stöds lektorers forskning i första hand genom finansiering i två år på halvtid (35% från fakulteten, 15% från institutionen). Dessa medel söks i konkurrens och fördelas av fakultetsnämnden, med uppföljning med skriftlig redovisning och personligt samtal med dekanen. Medlen är som regel kopplade till planering för docent- och/eller professorsmeritering. Detta stöd med dess uppföljning har betydelse för säkringen av handledarresurser på flera sätt: direkt genom att den forskning som stöds ofta sker i samarbete med doktorander och genom att det i docent- och professorsmeritering explicit ingår doktorandhandledning; indirekt genom att det medverkar till att långsiktigt säkra handledarkompetensen. Här kan även nämnas att fakulteten ger visst forskningsstöd i form av premier grundade på föregående års publiceringar, respektive citeringar, vilket kan tänkas ytterligare bidra till lektorers intresse att publicera tillsammans med doktoranderna. En central satsning på universitetsnivå är ett fyraårigt program för 17 forskarassistenter 2014-2017 som bl a innehållit utbildning för akademiskt ledarskap. I detta program har ämnet en deltagare som inom ramen för det meriterat sig för docentur.

Forskarhandledarutbildning anordnas regelbundet av universitetet [<https://www.oru.se/om-universitetet/pil/enheten-for-universitetspedagogik-ikt-och-larande---pil/behorighetsgivande-kurser/kursochaktiviteter/forskarhandledarutbildning/>]. Sådan utbildning krävs numera för docentur. En utbildning för erfarna forskarhandledare erbjuds löpande sedan 2016 på universitetsnivån.

Värdering

Uppföljning av handledarkompetens och åtgärder för förbättring har på senare tid präglats av dels individuell "inskolning" av nya handledare, dels övergång till gemensamt ansvarstagande för forskarutbildningen av en större grupp handledare. Ett mål som snart förväntas vara uppfyllt är att alla handledare ska ha genomgått forskarhandledarutbildning.

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsmiljö

Bedömningsgrunder:

A. Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

Forskarutbildningsmiljöns samband med hela ämnesmiljön: Nationalekonomi har varit ett grundutbildningsämne i Örebro sedan 1967. Grundutbildningen och utbildningen på avancerad nivå (till masterexamen) sköts idag med ett undantag av professorer och forskande lektorer, varav de flesta är docenter. Det innebär att doktorandernas handledare vid Örebro universitet är aktiva inom både forskning och grundutbildning (på grund- och/eller avancerad nivå) och att de doktorander som kommer från masterprogram vid Örebro universitet ofta redan kommit i kontakt med sina blivande handledare.

Av särskild betydelse för forskarutbildningsmiljöns utveckling har varit starten av två tvååriga internationella program på avancerad nivå (för avläggande av masterexamen) i samarbete mellan nationalekonomi- och statistikämnena (Economics and Econometrics startat 2006 och Applied Statistics startat 2007) samt det fyraåriga Civilekonomprogrammet startat 2008 med ett år på avancerad nivå. Dessa program är en viktig del av underlaget för de lektors- och professorstjänster i både nationalekonomi och statistik som samtidigt bidrar till handledningskapaciteten inom forskarutbildningen. Vidare möjliggörs delar av kursprogrammet inom forskarutbildningen genom samläsning med utbildningsprogrammen på avancerad nivå (för avläggande av masterexamen), vilket särskilt gäller vissa kurser i statistik och ekonometri.

Inslaget av empiriska studier i avhandlingsarbetena är stort. Detta stöds både av forskningen inom ämnet, den gemensamma forskningsmiljön "Economics and Statistics", utbudet av kurser i statistik och ekonometri, samt närheten till SCB, med vilket det finns nära

personkontakter (bl a har en av statistikprofessorerna delad tjänst). Inriktningen mot policy stöds förutom av de seniora forskarnas inriktning av ett nära samarbete med flera forskningsinstitut (VTI, HUI, IFN) och ett flertal myndigheter och organisationer (t ex Trafikverket, Tillväxtanalys, Kommerskollegium, MSB, SKL, Kommuninvest). En viktig resurs för forskarutbildningsmiljön är våra databaser och särskilt kompetensen att använda dessa. Här kan särskilt nämnas FIEF-databasen, som är en företagsdatabas som vi är ansvariga för, varit med om att bygga upp och utveckla i femton år och som ett flertal doktorander har utnyttjat; familjeföretagsdatabasen som vi tagit fram tillsammans med SCB och nu används av flera doktorander; samt en finansdatabas vi varit med om att utveckla tillsammans med Kommuninvest och som idag används av två doktorander.

Samarbete med andra lärosäten: I samband med att högskolorna i Karlstad, Örebro och Växjö blev universitet inleddes ett nätverkssamarbete kring forskarutbildning i nationalekonomi med dessa, Göteborgs universitet, Linköpings universitet och Högskolan i Jönköping, kallat Southern Sweden Graduate Programme of Economics (SSGPE). SSGPE tillhandahöll ett visst utbud av forskarutbildningskurser och genomförde en årlig workshop för doktorander. Några år in på 2000-talet gick aktiviteten i SSGPE ner. Samarbetet var dock aldrig helt nedlagt.

Örebro universitet tog initiativ till att åter starta upp ett liknande nätverk från läsåret 2012/13, nu kallat Swedish Graduate Program of Economics (SWEGPEC), som presenteras närmare på: <https://www.oru.se/english/schools/Orebro-University-School-of-Business/research/SWEGPEC2/>

SWEGPEC administreras för närvarande av Örebro universitet med Lars Hultkrantz som styrgruppens ordförande. Styrgruppen träffas två gånger per år. De lärosäten som för närvarande deltar aktivt i styrgruppen är Linköpings universitet, Linnéuniversitetet, Högskolan i Jönköping, Högskolan Dalarna, Södertörns högskola och Karlstads universitet. Doktorander även från Göteborgs universitet, Blekinge Tekniska Högskola och Sveriges lantbruksuniversitet deltar i vissa verksamheter. Inom nätverket ges sedan 2015/16 bl a ett gemensamt förstaårsprogram och vissa andraårskurser. Kurserna på förstaårsprogrammet detta läsår ges av Örebro universitet, Jönköpings högskola och Södertörns högskola. Sedan 2012 anordnas en årlig doktorandworkshop som vid varje tillfälle har 15-20 sessioner kring doktoranduppsatser. Därutöver ges tillfälliga minikurser/workshops kring olika teman; de senaste två åren kausal inferens, diskretvals metodik och politisk ekonomi i Kina. Nätverket

har sedan 2013 finansiering från Handelsbankens forskningsstiftelser och som i första hand används för arrangemangen av generella och tematiska workshops. Kurserna i det gemensamma kursprogrammet liksom doktorandernas resor finansieras av de enskilda lärosätena.

Innan det gemensamma kursprogrammet inom SWEGPEC kom igång har Örebro universitets doktorander kunnat läsa ytterligare några förstaårskurser vid Örebro universitet än de som idag ges och därutöver komplettera med förstaårskurser vid Uppsala universitet och andraårskurser vid Stockholms universitet och vid Handelshögskolan i Stockholm (t ex IO, spelteori och finans) eller vid Uppsala universitet (t ex Stata och arbetsmarknad). Enstaka doktorander har även läst andraårskurser vid Göteborgs universitet (t ex utvecklingsekonomi). Detta sker fortfarande i viss mån.

Samarbeten inom Örebro universitet: Fyra doktorander har t o m ht 2016 ingått i ett samarbete, kallat FOVU, vid universitetet mellan ämnena nationalekonomi, statsvetenskap och informatik och med Örebro kommun kring forskning om bl a kommunal ekonomi. En doktorand deltar nu i ett universitetsövergripande forskningsprogram rörande "Successful Ageing". I båda fallen följer doktoranderna den utbildning som är föreskriven i ämnets ASP och de är lokalmässigt placerade inom sina respektive ämnesgrupper, men de har gemensamma seminarier, referensgrupper mm inom ramen för dessa samarbeten.

Doktorandernas nätverk: Utvecklingen av doktorandernas nätverk inom forskning redovisas här i fem steg. Vi exemplifierar i Tabell 1 med 2016 års disputerade doktorer för att ge en bild av frekvensen:

1. Kursläsning: Samläsning med doktorander vid andra lärosäten i Sverige och utomlands ger möjlighet att interagera och nätverka. Förutom i SWEGPEC-samarbetet deltar vi återkommande i två internationella nätverk som ger utbildningar för doktorander som kurser eller sommarskolor; ITEA (globalt nätverk i transportekonomi) och SSPH+ (europeiskt kursnätverk inom hälsoekonomi)).
2. Arbete i forskningsprojekt: Doktoranderna är som regel knutna till ett projekt med extern finansiering och som baseras på samarbete med externa forskare, samarbetspartners och intressenter.
3. SWEGPEC: Doktoranderna presenterar som regel sina uppsatser vid den årliga workshopen för doktorander. Förutom att doktoranderna får feedback på den

egna uppsatsen ges tillfälle till nätverksbyggande inte bara med andra SWEGPEC-doktorander utan även med en bredare grupp av seniora forskare. Ytterligare ett nationellt nätverk i vilket våra doktorander återkommande medverkar är ASWEDE, som riktar sig till forskare inom utvecklingsekonomi.

4. Internationella konferenser: Doktoranderna förväntas presentera minst ett av sina arbeten vid internationell vetenskaplig konferens. Detta följs upp i ISP. Som regel deltar även handledare eller medförfattare och uppföljning sker i form av samtal i anslutning till konferensen eller efter hemkomsten.
5. Vistelse utomlands, för att delta i forskarutbildningskurser eller för en längre vistelse, även om det senare är mer ovanligt.

Tabell 1. Översikt över doktoranders nätverksaktiviteter, 2016 års doktorer.

	Sayed	Tureson	Värja	Widell	Persson
Kurser	SWEGPEC, GU	ITEA	SWEGPEC, Oslo		SWEGPEC, GU, SSPH+
Projekt	UNU Wider	Samarbete m forskare i Cambridge, VTI	FOVU	FIEF	FOVU
SWEGPEC/SSGPE-konf	2013, 2014	2013	2013, 2015	2005, 2012	2015
Internationella konferenser	UNU Wider Mexico	EAERE, två gånger; konf Ascona 2012	ESEA Zürich; Regional Science Hawaii	EcoMod/IIOA Brussels; ETSG Nottingham, ETSG Dublin; ETSG Vienna	(Poster i IAWEE Catanzaro, men kunde inte själv delta)
Vistelse utomlands			Kurs i Oslo		Kurser i Schweiz och York

Samverkan med det omgivande samhället: Både forskningen och forskarutbildningen drivs i nära samarbete med externa aktörer. Forskarutbildningsmiljön erbjuder rikliga möjligheter till sådana kontakter och samarbeten. Här kan särskilt framhållas samarbeten inom både forskning och forskarutbildning med flera industriforskningsinstitut (VTI, HUI, IFN och Ratio), Entreprenörskapsforum, SCB, Tillväxtanalys samt Kommuninvest AB. Nyligen har två stora projekt avslutats som har finansierat doktorander med medel från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap respektive Örebro kommun.

Samtliga handledare ingår i forskningsbaserade samarbeten med departement, myndigheter, kommuner och företag inom flera olika områden. Personmässiga knytningar av handledare till forskningsinstitut finns med Ratio, HUI och VTI. Detta innebär tillgång till breda nätverk med både forskare och externa aktörer till vilka doktorander kan introduceras utifrån sina individuella behov av samverkan.

För närvarande deltar tre doktorander i projekt som finansieras av Tillväxtanalys, vilket är en av de myndigheter som vi sedan länge har nära samarbete med. Ett projekt är även resultatet av ett samarbete med SCB kring utvecklingen av en ny databas för entreprenörskap och familjeföretag. Som ett led i sin kvalitetskontroll presenterar SCBs nationalekonomer då och då sina arbeten i ämnets seminarieserie och de deltar i flera av våra nätverk och projekt. I ett fall anställdes en doktorand under en period vid SCB för att ta fram en databas som nu är underlag för dennes avhandlingsarbete. Vidare är två doktorander finansierade av Kommuninvest AB och Vinnova. En av dessa var vid projektets början delvis anställd vid Kommuninvest för att bygga den databas som doktoranderna använder i sitt avhandlingsarbete. Liknande samarbeten som gett doktorander tillgång till unika data har tidigare bedrivits med bl a MSB, Trafikverket, Örebro kommun, Migrationsverket, Länsförsäkringar AB och jordbruksministeriet i Kenya. Doktoranderna är själva ofta drivande för att utveckla samverkan med externa aktörer inom det policyområde de forskar inom. Som extrema exempel kan nämnas två doktorander som haft uppdrag som riksdagsledamöter och i samband med det blivit utnämnda till sitt partis talesperson inom just det politikområde de forskat inom; en blev senare statsråd inom detta område.

Kunskapsspridning: Avhandlingarna presenteras ibland med intervjuer på universitets externa webbsidor och de får även rätt ofta genomslag i riksmidia. Detta kan även leda till erbjudande om anställning. Av 2016 års fem avhandlingar innehöll två delstudier som uppmärksammades i riksmidia. Två av dessa doktorander fick anställning och ytterligare en anställningserbjudande som direkt kan kopplas till avhandlingsarbetet.

Värdering

Vår bedömning är att nationalekonomiämnet kan erbjuda en kvalificerad forskarutbildningsmiljö. Ämnet har haft en hög produktivitet sedan starten vid seklets början och har ett särskilt högt antal disputationer åren 2016-17. Forskarutbildningen är förankrad i en starkt forskningsinriktad miljö som har nära samverkan med ett flertal externa aktörer.

Ett omfattande kursprogram kan erbjudas genom egna insatser, samverkan med statistikämnet och samverkan inom SWEGPEC. Miljöns främsta svaghet för närvarande är avsaknaden av fast doktorandfinansiering, vilket dels innebär att doktorandantalet nu minskar, dels att finansieringen är beroende av projekt och forskningsinstitut.

B. Forskarutbildningsmiljön följs systematiskt upp för att säkerställa hög kvalitet. Resultatet av uppföljningen omsätts vid behov i kvalitetsutvecklande åtgärder och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Forskarutbildningsmiljön följs löpande upp genom handledarkollegiets möten två gånger per termin.

Aspekter av forskarutbildningsmiljön utvärderas systematiskt på central universitetsnivå i samband med granskning av forskningsmiljöerna. Detta har gjorts vid två tillfällen under de gångna åren (ÖRE2010 och ORU2015)². Granskningarna grundar sig på bibliometri och självvärderingar och gjordes av extern bedömargrupp. De ligger till grund för universitetens övergripande prioriteringar, bl a vid fördelning av medel för strategiska satsningar, som numera hanteras av fakultetsnämnderna. På fakultetsnivå sker systematiska utvärderingar och löpande tillsyn på flera nivåer. En genomgripande granskning av all utbildning på alla nivåer ska göras vart sjätte år.³ På årsbasis görs bibliometriska uppföljningar av publiceringar och citeringar som sedan ligger till grund för fördelning av stimulansmedel. Vidare fördelas efter individuell ansökan medel för lektorsforskning under tvåårsperioder som följs upp av fakulteten och med aktiv medverkan av dekan. Dessa medel har bl a stor betydelse för lektorers docent- och professorsmeritering och därmed för forskarutbildningen. Slutligen rapporterar prefekt för Handelshögskolan muntligen vid varje möte med fakultetsnämnden.

I utvärderingen ÖRE2010 var utvärderingsenheten Nationalekonomi (NE), i ORU2015 Economics and Statistics (ES). I båda fallen har enheterna betygssatts med Vetenskapsrådets femgradiga skala och den utvärderade enheten för forskning har getts betyget 3, vilket båda gångerna var högst inom Handelshögskolan. Här nedan ges några utdrag.

---

² <https://www.oru.se/om-universitetet/vision-strategi-och-regelverk/kvalitet/forskningsutvarderingar/>

³ <https://www.oru.se/om-universitetet/vision-strategi-och-regelverk/kvalitet/kvalitet-i-utbildning/>

ÖRE2010: "Sammanfattningsvis kan sägas att NE-gruppen (och då särskilt en av professorerna) som handledare har lotsat ett betydande antal forskarstuderande fram till doktorsexamen eller licentiatgrad under åren 2006-09 (i genomsnitt tre per år) liksom gruppen för egen räkning har presterat en ganska omfattande produktion av skriftliga arbeten."..."Sammanfattningsvis kan vi konstatera att när hänsyn tas till att antalet forskare har varit litet, har NE-enheten forskningsmässigt hävdat sig mycket bra i ett nationellt perspektiv men även internationellt. Disputationsfrekvensen inom enheten har varit mycket – eller till och med ovanligt – hög."

ORU2015: "ES is a research driven environment that involves most of the faculty in research. The subunit has nationally established research teams as well as internationally competitive teams. External funding is a key element for future research success. The performance provides evidence that ES is already a solid research environment and it possesses all the preconditions of further progress. The leading researchers are targeting higher quality journals at the same time as the amount of uncited papers is rather high in ES."

Som framgår av dessa utdrag konstaterades 2010 att forskarutbildningsmiljön var kritiskt beroende av ett fåtal personer, medan den år 2015 baserades på en större grupp forskare. I mellantiden hade det tillkommit en fakultetsfinansierad professor samtidigt som flera lektorer, delvis med stöd av fakultetsfinansiering, hade blivit docenter. Därefter har miljön ytterligare förstärkts med en heltidsanställd professor, två gästprofessorer och två docenter.

Värdering

Forskarutbildningsmiljön kvalitetssäkras dels genom handledarkollegiets fortlöpande arbete dels genom uppföljningar på central universitetsnivå och fakultetsnivå. Uppföljningar på central nivå och fakultetsnivå har lett till åtgärder för att stärka den samlade handledningskapaciteten. Det är nu väsentligt för forskarutbildningsmiljön att eventuell tillväxt de närmaste åren kanaliseras till en ökning av antalet doktorander.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet.

I tabellen nedan ges inledningsvis en översikt av hur måluppfyllelsen inom detta aspektområde säkras genom olika utbildnings- och examinationsmoment i obligatoriska kurser och valbara kurser samt genom stödjande moment som erbjuds doktoranden men är frivilliga och inte examineras.

Tabell 2. Utbildnings- och examinationsmoment – kunskap och förståelse

Mål för doktorexamen För doktorexamen ska doktoranden:	Utbildnings- och examinationsmoment för doktorexamen
Visa brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet och	Moment som examineras i kurser: Tre baskurser är obligatoriska: Introduktionskurs, Matematik 1 och Mikroekonomisk teori 1. Dessa ger introduktion till en systematisk förståelse av forskningsområdet, dels med avseende på ämnets förankring i vetenskapsteori, dess doktrinhistoria och dess metodval; dels utifrån dess mikroteoretiska utgångspunkt. Övriga kurser är indelade i fyra block varav de tre första har miniminivåer för att säkerställa ett brett kunnande inom forskningsområdet: Block 1 metodkurser i statistik och ekonometri; block 2 ämneskurser i makroekonomi och/eller institutionell ekonomi; samt block 3 ämnesfördjupande kurser. Block 4 ger utrymme för några kurser som huvudsakligen syftar till kunskapsbreddning.

	<p>Stödjande moment som följs upp i ISP:</p> <p>Deltagande i nationella och internationella konferenser</p> <p>Övriga stödjande moment: Ämnesseminarier, handledning.</p>
<p>Visa förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet</p>	<p>Moment som examineras i kurser:</p> <p>Introduktionskurs till forskarutbildning i nationalekonomi: vetenskapsteori, kopplat till ämnets historia. Specifika metoder behandlas i övriga obligatoriska och valbara kurserna.</p>
	<p>Stödjande moment som inte examineras:</p> <p>Ämnesseminarier och handledning</p>

Lärandemål och examination. Lärandemål och examinationskraven framgår av kursplanerna. För kurser vid Örebro universitet finns dessa på universitets hemsidor. Därutöver finns länkar eller pdf-filer till kursplaner för alla kurser som ges inom SWEGPEC-nätverket (dvs. inklusive våra egna kurser) på hemsidan för SWEGPEC [<https://www.oru.se/english/schools/Orebro-University-School-of-Business/research/SWEGPEC2/SWEGPEC-courses/>].

Vilka kurser som ska ingå i examen skrivs in i ISP. Tillgodoräknande för kurser som har lästs utanför Örebro universitet ges med underlag av intyg från kursexaminator, av ämnesansvarig och prefekt.

Alla kurser har lärandemål med avseende på kunskap och förståelse inom forskarutbildningsämnet och vetenskaplig metodik. De kurser som doktoranderna börjar läsa (de obligatoriska kurserna och "förstaårskurserna" inom respektive block) har tonvikt på dessa lärandemål, medan inslaget av lärandemål knutna till övriga examensmål blir större i "topicskurser" inom andra årets kurser.

Examination i kurser sker i de flesta fall med skriftlig tentamen. Undantag gäller dels Introduktionskursen, som examineras med fyra kurspapper och diskussion vid lika många workshops, dels kortare kurser på andra året av tillfällig natur, t ex i anslutning till en tematisk workshop, sommarskola eller en kurs som hålls av en gästforskare. Utöver skriftlig tentamen förekommer kurspapper och assignments.

Ett exempel på kopplingen mellan lärandemål och examination inom aspektområdet Kunskap och förståelse ges här för kursen Public Economics som är en "topicskurs" som vi ger årligen. Här återges alltså de delar som kopplas till examensmål i detta aspektområde; övriga lärandemål och examinationsformer redovisas i nästa avsnitt.

Del av kursens lärandemål: Kunskap och förståelse

- brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet.

Del av kursens examination: För godkänt betyg ska doktoranden visa

- bred kunskap inom området offentlig ekonomi (prov: salstentamen och inlämningsuppgifter)

- fördjupad förståelse för förtjänster och begränsningar med Paretoeffektivitet och välfärdsekonomisk analys (prov: salstentamen och inlämningsuppgifter)

- fördjupad färdighet i att teoretiskt analysera ekonomiska problem med externa effekter, kollektiva nyttigheter och klubbvaror samt den sociala planerarens möjligheter och begränsningar i att korrigera för dessa problem (prov: salstentamen)

- bred kunskap om optimal varu- och inkomstbeskattning samt problemet med skatteflykt (prov: salstentamen).

Progression: Hur progressionen utformas styrs både generellt i ASP och individuellt, anpassat till den enskilde doktorandens behov, genom handledning, dokumenterad i ISP. De obligatoriska kurserna Matematik 1 och Mikroekonomi 1 öppnar dörrar till inte bara Mikroekonomi 2, utan till en stor del av ämneskurserna. Inom metodblocket är minst tre kurser i statistik/ekonometri obligatoriska och för de doktorander som läser dessa kurser vid Örebro universitet fungerar de tre kurserna Statistics, Econometrics och Microeconometrics som baskurser, med en inbördes progression i denna ordning. Beroende på specialisering kan det sedan finnas olika progressionsvägar. Exempelvis har de doktorander som nu skriver avhandling inom området finansiering av kommuner valt att bli läsa Matematik 2, Makro 2 och därefter kurser inom finansprogrammet i "House of Finance", medan den grupp doktorander som skriver inom företagsdynamik läser kurser inom metod och entreprenörskap.

Val av valbara kurser är en viktig uppgift för handledaren tillsammans med doktoranden, och den närmare planeringen och uppföljningen görs i ISP. När det gäller progressionen i avhandlingsarbetet rekommenderas doktoranden att skriva den första

uppsatsen tillsammans med en senior forskare, t ex en av handledarna, dels för att snabbt komma in i forskningsfältet, dels för att lära sig "hantverket". Arbetet inleds ofta med ett "TP-seminarium" baserat på en "Thesis Proposal" (TP) som dels innehåller en "state-of-the-art"-översikt av kunskapsläget, dels några förslag till delstudier. När doktoranden påbörjar arbetet med den andra eller tredje uppsatsen är den första uppsatsen vanligtvis presenterad på en nationell eller internationell konferens och inskickad till en tidskrift. Därför har doktoranden i slutet av avhandlingsarbetet oftast varit med om att revidera minst en uppsats efter synpunkter från referees. Därutöver fungerar vanligen licentiatseminarium som halvtidsgranskning, vilket ger doktoranderna ytterligare feedback som bidrar till progressionen i hela avhandlingsarbetet. Den vetenskapliga uppsatsen för en licentiatexamen består av en till tre delarbeten, varav ett brukar vara författat av doktoranden ensam, något som är ett krav om den vetenskapliga uppsatsen endast består av ett arbete. Rutinen med licentiatseminarium frångås endast när det uppstår en "ketchupeffekt", dvs. delstudierna i avhandlingen blir klara inom ett kort tidsintervall, och extern granskning skett på andra sätt undervägs. Doktoranden förväntas ha en mer aktiv och självständig roll i senare skede av avhandlingsarbetet, även när det gäller samförfattande. En särskild redovisning av arbetsfördelningen i delstudier med flera författare lämnas in i samband med ansökan om disputation, vilket ger en viss möjlighet att följa upp progressionen av doktorandens självständighet utöver vad som framkommer vid disputation.

Värdering

Vi bedömer att måluppfyllelsen när det gäller kunskap och förståelse inom ämne och metod samt progression i dessa kunskaper säkerställs genom ett genomtänkt kurspaket samt genom doktorandernas deltagande i ämnesseminarier.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningens utformning och genomförande i syfte att säkerställa måluppfyllelsen. Resultaten av uppföljning omsätts i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Den grundläggande uppföljningen av utbildningen när det gäller kunskaper och förståelse är baserad på den enskilde doktorandens utveckling och är del av den kontinuerliga uppföljningen vid a) de individuellt planerande handledningstillfällena som

framgår av ISP och b) systematisk genomgång av doktorandläget i handledarkollegiet, två gånger per termin.

Inom SWEGPEC finns ett gemensamt kvalitetsarbete som infördes i samband med det gemensamma förstaårsprogrammet (se <https://www.oru.se/english/schools/Orebro-University-School-of-Business/research/SWEGPEC2/>)

“Quality assessments: All first and second-year courses, as well as mini-courses, must have a syllabus that has been approved by one of the participating universities. Student course evaluations are made of all courses and evaluation forms are provided on the SWEGPEC website. An overall student annual evaluation of course programmes and workshops is made in January each year. The evaluation of courses and the overall evaluation will be analysed by the steering group at its regular meeting during the spring semester.”

Innan SWEGPECs kvalitetsarbete startade har utvärderingarna av forskarutbildningskurserna vid Örebro universitet baserats på samtal mellan ämnesansvarig, de doktorander som följt kurserna, berörda lärare samt givetvis handledare i anslutning till eller direkt efter kursens genomförande. Även den uppföljning som görs vid handledningen av doktorandernas kursläsning vid andra lärosäten har gett vissa möjligheter att stämma av att kurserna vid Örebro universitet håller rätt nivå. I samråd med ämnesansvarig i statistik har som följd av sådan uppföljning undervisningsnivån förändrats i två kurser.

När det gäller avhandlingarna sker återkoppling kring kvaliteten under hela avhandlingsarbetet, där de typiska externa inslagen är: 1. Opposition av extern handledare vid den årliga SWEGPEC-konferensen, 2. Diskussion i samband med presentationer vid olika seminarier som äger rum vid andra lärosäten/forskningsinstitut, vetenskapliga konferenser etc., 3. Refereeutlåtanden från tidskrifter, 4. Extern opponent vid licentiatseminarium, 5. Extern opponent vid slutseminarium, 6. Extern opponent samt externa ledamöter i betygsnämnd vid disputation.

Dessa avstämningar kan variera något mellan olika doktorander och delar i avhandlingsarbetet. Samtliga doktorander presenterar delar av sitt avhandlingsarbete vid konferenser. De flesta doktorander genomför ett licentiatseminarium (se ovan), som fungerar som ett halvtidsseminarium för de doktorander som fortsätter till en

doktorsexamen. Inför disputation lämnar handledare och doktorand vid disputationens ansökan ett särskilt dokument som redovisar översiktligt hur kvalitetsgranskningen av avhandlingen gått till och redogör särskilt för vilka betydande synpunkter som framkommit vid slutseminariet och vilka åtgärder de föranlett.

Vid ett licentiatseminarium är den externa opponenter minst docentkompetent och examinator är docent eller professor i nationalekonomi vid Örebro universitet. Vid en disputation är den externa opponenter docent eller professor. Betygsnämnden består som regel av tre ledamöter där högst en hämtats från den egna ämnesgruppen och ytterligare högst en från ett annat ämne vid Örebro universitet. Den tredje ledamoten är alltid en person som bedriver forskning nära avhandlingsämnet. Minst en ledamot, men oftast två, är extern.

Sammanträde med betygsnämnden hålls i två delar. Den första delen avser inhämtande av information från opponenter och handledare. Den andra delen består av betygsnämndens enskilda överläggningar och beslut. Opponent och samtliga handledare har närvaro- och yttranderätt, dock endast under den första delen av sammanträdet.

Den öppna delen av disputationen och den första delen av nämndens möte är ett tillfälle för uppföljning av inte enbart den enskilde doktorandens arbete och resultat utan ger även underlag för att värdera och förbättra skilda aspekter av forskarutbildningen. Exempel på frågor som har diskuterats och som har generell betydelse för utbildningens uppläggning är introduktionskapitlets (kappans) innehåll och inslaget av ekonomisk-teoretisk analys i (huvudsakligen) empiriska studier.

Värdering

Rutiner för systematisk uppföljning finns sedan länge väl utvecklade när det gäller avhandlingsarbete och har på senare tid etablerats även när det gäller kursutbudet. Utbud av kurser och de kurskrav som ställs i ASP har förändrats under senare år som en anpassning till förändringar i ämnets utveckling och, inte minst, för att möta ökade behov av utbildning i ekonometriska metoder och dataanalys.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrunder:

- A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, 1) visar förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar samt 2) såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Doktoranderna ska också visa 3) förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och 4) stödja andras lärande.**

Aspektområdet är självklart en viktig del av det som examineras med avhandling och disputation; här behandlar vi andra sätt att säkerställa att dessa examensmål uppfylls.

Kurser:

Introduktionskursen (Delaspekt 1 och 2). I denna kurs får doktoranden a) själv i ett eget arbete och i en diskussion av andras arbete analysera "stora debatter" i ämnets doktrinhistoria och hur dessa utspelats mot bakgrund av både forskningen och samhällsutvecklingen; b) skriva en ansökan om etikprövning som även ger viss träning i att skriva en projektbeskrivning/forskningsansökan.

De fördjupade metodkurserna och "topicskurserna" (Delaspekt 1, 2 och 3). I dessa kurser ges doktoranden en gradvis introduktion till planering och genomförande av forskning samt träning i diskussion av forskningsresultat och av hur dessa kan användas till samhällets utveckling. Som exempel återger vi här lärandemål och examination i "topicskursen" Public Economics:

Del av kursens lärandemål:

- Färdighet och förmåga - förmåga till vetenskaplig analys och syntes
- förmåga att granska och värdera forskning och andra kvalificerade uppgifter
- Värderingsförmåga och förhållningssätt
- intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet.

Del av kursens examination: För godkänt betyg ska doktoranden visa

- förmåga att med avseende på samhällsrelevans, bakomliggande antaganden och avgränsningar kritiskt granska teoretisk och empirisk analys inom de områden som studeras inom kursen (prov: salstentamen),
  - och fördjupad förmåga att göra detta inom ett avgränsat område (prov: inlämningsuppgifter)
  - förmåga att med ett vetenskapligt förhållningssätt muntligt och skriftligt diskutera problemställningar inom området för offentlig ekonomi för analys och syntes (prov: inlämningsuppgifter)
- Av kursplanens litteraturlista framgår bl.a.: ”Därutöver tillkommer forskningsartiklar som studenten själv söker ut för forskningsöversikten (inlämningsuppgift) som ingår som del i examinationen.”

Universitetspedagogiska kurser (Delaspekt 4). Dessa kurser ingår inte i utbildningen men erbjuds inom ramen för institutionstjänstgöringen (och följs upp inom ISP). De doktorander som finns på Örebro universitets campus undervisar som regel på grundnivå och/eller avancerad nivå och genomför en eller båda behörighetsgivande universitetspedagogiska utbildningarna.⁴ För att doktoranderna ska ha institutionstjänstgöring i form av undervisning är det ett krav att genomföra del 1 av den universitetspedagogiska utbildningen. Detta gäller även för doktorander som är knutna till andra lärosäten.

Övriga inslag:

Delaspekt 1. Planering av tid för varje delmoment i utbildningen sker i samband med handledningen. Inledningsvis gäller detta kursplaneringen, seminarium för ”thesis proposal”, olika moment i arbetet med respektive uppsats, presentationer vid seminarier och/eller konferenser, licentiatseminarium, slutseminarium osv.

Delaspekt 2. Doktorandernas arbete granskas i en kedja av institutionens seminarier, SWEGPEC och/eller vid forskningsinstitut, internationella konferenser, referee-granskning. Detta planeras och följs upp i ISP. I varje skede ska doktoranden presentera och respondera. Doktoranderna ska delta regelbundet i institutionens seminarier, eller andra

---

⁴ <https://www.oru.se/om-universitetet/pil/enheten-for-universitetspedagogik-ikt-och-larande---pil/behorighetsgivande-kurser/>

liknande seminarier, och förväntas där delta aktivt. Även vid nationella och internationella konferenser förväntas doktoranden delta i diskussionen av andras arbeten.

Delaspekt 3. Samtliga doktorander bedriver forskning i "samhällstillvända" projekt, vilket dels innebär att det i varje delstudie finns en diskussion kring studiens samhällsrelevans (vanligen i motivering och slutsatser), dels att forskningen som regel bedrivs i nära samarbete med externa aktörer vilket ger rikliga tillfällen att diskutera hur befintlig och ny kunskap kan bidra till att lösa samhällsproblem. Den främsta uppföljningen är den som sker i samband med granskning av delstudierna (särskilt vid bedömning av motivering och policyslutsatser).

Delaspekt 4. Egna presentationer och aktivitet vid workshops, seminarier, sommarskolor och konferenser ger träning i att stödja andras lärande. Uppföljning av detta sker vid handledning.

Tidshållning:

Doktoranderna har det huvudsakliga ansvaret för sin forskningsplanering och för forskningens genomförande. Genom arbetet med ISPN övas kontinuerlig doktorandens förmåga att planera och genomföra sina forskningsuppgifter inom givna tidsramar.

Ett generellt problem i forskarutbildningen är doktorandernas svårigheter att klara utbildningen på fyra år. För att detta ska bli möjligt har vi minskat kurskraven jämfört med tidigare ASP. Därutöver bedömer vi att följande inslag i upplägget av forskarutbildningen har särskild betydelse för att möjliggöra att tidsramarna kan hållas:

1. Tonvikt på kursläsning första tre terminerna, men med tidig inriktning på ett projektområde och med en "thesis proposal" efter cirka ett år.
2. En uppföljning av doktorandens progression sker nio månader efter antagningen. Doktoranden får därmed återkoppling på hur det har gått i ett skede när hen fortfarande förhållandevis lätt kan byta spår.
3. Doktoranderna rekommenderas att skriva den första uppsatsen tillsammans med en erfaren forskare.
4. Granskningen av doktorandernas arbeten i en kedja av institutionens seminarier, SWEGPEC och/eller vid forskningsinstitut, internationella konferenser, referee-granskning.

5. Planering av tid för varje delmoment i utbildningen i samband med handledningen. Inledningsvis gäller detta kursplaneringen, seminarium för "thesis proposal", olika moment i arbetet med respektive uppsats, presentationer vid seminarier och/eller konferenser, licentiatseminarium, slutseminarium osv.

En fråga som gäller tidshållningen, där pendeln svängt under åren, har gällt kappans omfattning och innehåll. Här har vi, under intryck av utvecklingen inom ämnet vid andra lärosäten och som en åtgärd för att möjliggöra disputation inom fyra år, först skurit ned på kraven och sedan åter skärpt dem något för att bättre säkerställa delaspekterna 2 och 3 i avhandlingen.

Värdering

Vi bedömer att måluppfyllelsen inom detta aspektområde säkerställs genom ett genomtänkt kurspaket, doktorandernas deltagande i ämnesseminarier och vetenskapliga konferenser, medverkan i projekt, samarbete med externa aktörer, och genom en tydlig struktur för avhandlingsarbetet med tidsatta "milstolpar".

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Rutiner för systematisk uppföljning finns sedan länge väl utvecklade när det gäller avhandlingsarbete och har på senare tid etablerats även när det gäller kursutbudet (se föregående aspektområde). Uppföljningen av utbildningen baserad på den enskilde doktorandens utveckling är en del av den kontinuerliga uppföljningen vid handledningen. ISP ska tydliggöra vad som ska gälla beträffande handledningens innehåll och frekvens, och ISP följs upp minst en gång per år. Vidare sker systematisk genomgång av doktorandläget i handledarkollegiet med en planering och uppföljning för varje doktorands studiesituation två gånger per termin.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas 1) ska visa intellektuell självständighet, (konstnärlig integritet), och 2) vetenskaplig redlighet/forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar. Doktoranden ska också ha 3) nått fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, 4) dess roll i samhället och 5) människors ansvar för hur den används.

I tabellen nedan ges en inledande översikt av hur måluppfyllelsen inom detta aspektområde säkras genom olika utbildningsmoment utöver avhandling och disputation.

Tabell 3. Lärandemål och examinationsformer – värderingsförmåga och förhållningssätt

Visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar	Moment som examineras: Introduktionskursen: Träning och examination i att göra forskningsetiska bedömningar (skriver bl a en etikansökan för en forskningsstudie). Inslag i kursuppsatser med egna reflektioner över aktuell forskningslitteratur (se t ex lärandemål och examination i exemplet Public Economics här ovan). I flera av metod- och topicskurser är problematik kring kausal inferens, data mining (robusthet) mm centrala inslag som behandlas både generellt och i granskning av forskningslitteratur. Diskussion kring sådana frågor är återkommande inslag även i diskussion och granskning av doktorandernas egna empiriska studier. Även om inslaget av forskningsetiska överväganden i den enskilde doktorandens eget arbete skulle vara litet innebär kraven på deltagandet i seminarier, workshops, sommarskolor och konferenser osv att doktoranden tar del av sådana diskussioner kring andras arbeten. Eftersom forskningen till stor del bedrivs empiriskt gäller sådana frågor vanligen aspekter på vilka slutsatser som
--	--

	<p>verkligen kan dras från data, om t ex andra relevanta specificeringar har undersökts, frågor kring integritet och sekretesskydd för mikrodata, mm.</p> <p>Progressionen i avhandlingsarbetet innebär att större krav på självständighet ställs efterhand. Som ett sätt att säkerställa krav på självständighet krävs även att minst en uppsats i avhandlingen är ensamförfattad.</p>
<p>Visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.</p>	<p>Moment som examineras:</p> <p>Introduktionskursen: Doktoranden skriver och diskuterar här essäer på 1. temat "är nationalekonomi en vetenskap", 2. "återblick på doktrinhistoria", samt 3. "metodkritik".</p> <p>Inslag i "topics"-kurser där doktoranden skriftligen och muntligen refererar och reflekterar över aktuell forskningslitteratur och dess relation till olika samhällsfrågor.</p>
	<p>Stödjande moment som inte examineras:</p> <p>Inslag av detta på ämnets gängse seminarier och i handledningssamtal samt i det dagliga umgänget i forskningsmiljön.</p>

Värdering

Vi bedömer att måluppfyllelsen inom detta aspektområde säkerställs genom ett genomtänkt kurspaket, doktorandernas deltagande i ämnesseminarier och vetenskapliga konferenser, medverkan i projekt samt samarbete med externa aktörer. Det kan kanske befaras att de över åren ökade kraven på tidhållning kan ha gått ut över nationalekonomidoktoranders möjlighet och kanske intresse för att göra reflektioner över bredare frågor kring egen och andras forsknings roll i samhället. I den policyinriktade forskarutbildningsmiljö vi erbjuder är dock denna risk inte påtaglig.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen.

Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Rutiner för systematisk uppföljning finns sedan länge väl utvecklade när det gäller avhandlingsarbetet och har på senare tid etablerats även när det gäller kursutbudet (se aspektområdet kunskap och förståelse). Uppföljningen av utbildningen baserad på den enskilde doktorandens utveckling är del av den kontinuerliga uppföljningen vid handledningen. ISP ska tydliggöra vad som ska gälla beträffande handledningens innehåll och frekvens, och ISP följs upp minst en gång per år. Vidare sker systematisk genomgång av doktorandläget i handledarkollegiet med en planering och uppföljning för varje doktorands studiesituation två gånger per termin.

Värdering

Utvecklingen inom ämnets forskning mot användning av individbaserade mikrodata istället för tidsseriedata på makronivå och betoning på kausal inferens har medfört ett väsentligt ökat fokus på frågor om forskningsetik och vetenskapens begränsningar. Forskarutbildningen har successivt följt med denna utveckling, särskilt genom att dessa frågor i högre utsträckning behandlas vid seminarier, konferenser och i uppsatserna, men också genom förändringar i kursutbudet. En specifik sådan förändring vid Örebro universitet är införandet av en särskild introduktionskurs till forskarutbildningen för att redan från starten skapa medvetenhet om dessa frågor.

Arbetslivets perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen är användbar och förbereder doktorander för ett föränderligt arbetsliv.

Anställningsbarhet: Samtliga doktorander som lämnat utbildningen efter examen har gått vidare till kvalificerade arbetsuppgifter inom olika delar av arbetslivet. Av de som doktorerat vid Örebro universitet är 10 verksamma vid universitet i Sverige eller utomlands (varav en professor och tre docenter), sju vid forskningsinstitut (varav en institutschef), sju vid olika myndigheter, tre vid Riksdagen, Regeringskansliet och Riksbanken samt fyra vid olika bolag.

Inslag i utbildningen som förbereder för yrkeslivet:

- Utbildningens inriktning. Utbildningen är inriktad på analys av forskningsfrågor som ofta har hög policyrelevans. Doktoranderna är generellt väl tränade i modern ekonometrisk analys där de använder stora databaser, vilket är färdigheter som idag är mycket efterfrågade.
- Samverkan. Utbildningen ger tillfälle till samverkan med externa aktörer som också kan leda till anställning efter examen.
- Tidsaspekten. Doktoranderna måste visa att de har förmåga att planera och genomföra sitt arbete under en begränsad tid genom att finansieringen är tidsbegränsad.
- Träning i att undervisa/informera. Doktoranderna är väl tränade i att presentera och diskutera sina och andras arbeten, muntligt och skriftligt, även på engelska. För de doktorander som planerar en universitetskarriär finns möjlighet att både genomgå högskolepedagogisk utbildning och skaffa erfarenhet av undervisning.
- Karriärplanering. En planering av doktorandernas karriär efter examen påbörjas som regel cirka ett halvår före disputation. Frågan diskuteras med både handledare och ämnesansvarig. Studentavdelningen vid universitetet har tillsammans med doktorandsektionen vid Örebro studentkår tagit fram en lunchseminarieserie där karriärplanering för verksamhet både inom och utanför akademien ingår.

Värdering

Den utbildning som doktoranderna genomgår är högt efterfrågad på arbetsmarknaden.

B. Utbildningens utformning och genomförande följs systematisk upp för att säkerställa att den är användbar och förbereder för arbetslivet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Forskarutbildningen sker i nära samverkan med externa aktörer vilket ger kontinuerlig återkoppling av utbildningens relevans. Dessa har även i ett flertal fall anställt doktorerna efter examen (t ex VTI, SCB, Kommuninvest). Handelshögskolan vid Örebro universitet har ett Advisory Board med representanter från företag, organisationer och myndigheter med särskilt intresse av utbildningsområdet. Ledamöterna i rådet är mycket

aktiva i diskussioner kring Handelshögskolans utveckling på olika områden. I detta råd ingår representanter för två av de externa aktörer som vi har ett särskilt nära samarbete med inom forskning och som även har anställt flera av våra doktorer (SCB, Kommuninvest).

Ämnet har hittills följt karriärutvecklingen för alumner genom spontana kontakter med flertalet. Den återkoppling som har skett har inte pekat på särskilda brister i utbildningen som borde ha åtgärdats.

Värdering

Eftersom ämnet nu kommit till en punkt där det finns ett stort antal alumner kan och bör alumnernas utvärderingar och erfarenheter tas till vara på ett mer systematiskt sätt än vad som hittills har gjorts.

Doktoranders perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen verkar för att doktoranderna tar en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen och lärprocesser.

Doktorandernas individuella inflytande utövas främst i de frågor som rör den egna avhandlingen och i valet av valbara kurser. Planen för utbildningen läggs fast i samråd mellan doktorand och huvudhandledare i ISP. Val av ämnen för avhandlingsuppsatser grundas ofta på förslag som lämnas av doktoranderna själva, vid TP-seminarier, handledningsmöten eller löpande kontakter.

Doktorander som är anställda vid universitetet deltar som regel vid ämnesgruppens möten (en gång per månad) och vid personalinternat, då även frågor om forskningen och forskarutbildningen avhandlas.

I fakultetsnämnden är studenterna representerade med två ledamöter varav en oftast är en doktorand. I universitetsstyrelsen har studenterna tre representanter varav en oftast är doktorand. Vid möten med ledningsgruppen vid institutionen deltar studentrepresentanter.

När det gäller doktorandernas direkta inflytande på kurserna finns en generell rutin för kursutvärdering och systematisk översyn av kursutbudet inom SWEGPEC.

En doktorand står alltid i viss beroendeställning till sina handledare. De problem detta kan medföra minskas i någon mån genom att det finns minst en biträdande

handledare. Rollfördelningen mellan huvudhandledare och biträdande handledare kan variera, men doktoranden har en viss flexibilitet i att välja vilken handledare hen i första hand ska vända sig till. Både doktorander och handledare har möjlighet att vända sig till ämnesansvarig eller ämnets enhetschef om arbetsmiljöproblem uppstår eller till prefekten som har det yttersta arbetsmiljöansvaret vid institutionen. Enhetschefen har planerings- och utvecklingssamtal med de vid Örebro universitet anställda doktoranderna.

Utbildningen är även anpassad för icke svenskspråkiga doktorander. Arbetspråket är engelska så snart inte alla närvarande är svenskspråkiga. Administrativ information inom universitetet och på institutionen ges på både svenska och engelska.

Vid institutionen är det prefekten som har ansvaret för arbetsmiljön för anställda och studenter i enlighet med de lagar och förordningar som finns inom området. Flera doktorander inom nationalekonomi är studenter, men inte anställda, vid universitetet. På universitetets hemsidor finns övergripande information om arbetsmiljöfrågor för såväl anställda som för studenter. Vid Handelshögskolan finns en arbetsmiljögrupp med deltagande av institutionsledning och skyddsombud som sammanträder en gång per månad för att diskutera frågor rörande fysisk och psykosocial arbetsmiljö.

I ämnesföreträdarens uppdrag ingår att bistå doktorander i övergripande forskarutbildningsfrågor liksom att bistå institutionen vid utredning av doktorandärenden. Som ett led i att optimera arbetsmiljön för doktoranderna har enhetschef och forskarutbildningsadministratören en introduktion för alla nyantagna doktorander. Doktorander som har sin anställning vid Örebro universitet har en enhetschef som sin närmaste chef och doktoranden är en "fullvärdig" medarbetare i den enhet där denne har sin anställning.

Campushälsan (studenthälsan) är öppen för alla studenter. Dit kan doktoranderna vända sig när de har frågor eller problem som rör studiesituationen eller hälsan. Örebro studentkår har utbildningsbevakare inom varje sektion samt student- och doktorandombud som arbetar med studenträttsliga frågor. Ombudet ger hjälp och stöd och har tystnadsplikt. Doktorandombudet skriver en fallärenderapport vartannat år tillsammans med studentkårens vice ordförande. Syftet med rapporten är att uppmärksamma brister vid universitetet och i rapporten finns doktorandärenden som en egen kategori.

Värdering

Vi bedömer att doktoranderna har stort inflytande över innehållet och utbildningen på individuell nivå. De doktorander som är anställda vid Örebro universitet är "fullvärdiga" medarbetare i ämnesgruppen och i institutionen. Däremot har de doktorander som anställning utanför universitetet ett begränsat inflytande vid sidan av planeringen av sin egen utbildning.

B. Utbildningen följs systematiskt upp för att säkerställa att doktorandinflytandet används i kvalitetssäkring och utveckling av utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Som redovisades tidigare har SWEGPEC ett kvalitetsarbete kopplat till det gemensamma kursprogrammet som innebär att resultatet av doktorandernas kursutvärderingar från de kurser som ges inom programmet ska sammanställas årligen och läggas till grund för styrgruppens beslut (vid vårmötet) om kursprogrammet kommande läsåret.

De doktorander som är anställda vid Örebro universitet ingår som en särskild kategori i den medarbetarundersökning som universitetet har genomfört åren 2011, 2012 och 2015. De resultat som har framkommit i denna har tagits tillvara på central universitetsnivå genom flera aktiviteter:

- Ett erbjudande till doktorander att ingå i ett program för att stärka den psykosociala arbetsmiljön, i samarbete med Studenthälsan
- Närmare analys av doktorandernas svar
- Framtagande av handledarutbildning steg 2, med fokus på bl a ledarskap
- Ett ökat fokus på relationen handledare-doktorand i den befintliga handledarutbildningen
- Revidering av ISP-blanketten för att möjliggöra en mer kvalitativ dokumentation av doktorandernas utvecklingsprocess.

Värdering

Den systematiska uppföljningen på central universitetsnivå har på ett väsentligt sätt använts för kvalitetsutveckling. Det kvalitetsarbete som genomförs inom SWEGPEC har inte funnits tillräcklig lång tid för att slutsatser ska kunna dras om hur väl det fungerar.

Jämställdhetsperspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Ett jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande.

Forskarhandledarutbildningen vid Örebro universitet innehåller ett väl tilltaget jämställdhets-/genusmoment, och har gjort så under en längre tid. Detta innebär att de handledare som har genomgått handledarutbildning (vilket nästan alla har) har utvecklat kunskaper om jämställdhetsfrågor i forskarutbildningen.

Universitetet tillämpar jämställdhetsfrämjande riktlinjer för sammansättning av betygsnämnd, där man endast undantagsvis ska frångå principen om minst en man och en kvinna i nämnden.

Eftersom forskningen inom ämnet är inriktad på olika samhällsfrågor är perspektiv som kretsar kring könsroller och jämställdhet en självklar del i ämnets forskarutbildning. Även om fokus skiftar mellan enskilda avhandlingar innebär de gemensamma diskussionerna vid seminariet och konferenser att frågor kring könsroller och jämställdhet i samhället, och hur dessa kan belysas i forskningen, aktualiseras från olika utgångspunkter. Exempelvis har avhandlingar de senaste åren handlat om effekten på sjukskrivningsmönster av köns- och åldersbunden interaktion på svenska arbetsplatser, om åtgärder för att främja flickors utbildning i Bangladesh eller om hur jordbrukshushåll i Kenya påverkas av att "familjeöverhuvudet" är en kvinna.

Nationalekonomiämnet har länge varit mycket mansdominerat. Det saknas relevant aktuell statistik, men enligt Jonung och Ståhlberg (Ek Deb nr 3, 2003) var i Sverige, liksom i USA, ungefär 15 procent av de akademiskt aktiva disputerade nationalekonomerna kvinnor och andelen kvinnliga professorer var 4 procent i Sverige mot 6 procent i USA (se även Boschini och Sjögren, Ek Deb nr 8, 2007). Det pågår förmodligen en betydande förändring i hela landet, men vi kan i alla fall konstatera att knappt 40 procent av de doktorander i nationalekonomi vid Örebro universitet som slutat efter examen är kvinnor,⁵ vilket vi hoppas är tecken på att en del av de hinder eller attityder som tidigare begränsat kvinnliga studenternas vilja och möjlighet att doktorera i ämnet har minskats.

---

⁵ 39%. Enbart de som har disputerat 38%.

Värdering

Även om balansen mellan könen i forskarutbildningen har utjämnats är det fortfarande fler män än kvinnor som disputerar i nationalekonomi vid Örebro universitet. Kvinnor är även underrepresenterade på handledarsidan och alla heltidsanställda professorer är män.

B. Systematisk uppföljning görs för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande främjar jämställdhet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Ämnesgruppen i nationalekonomi var 2003 mansdominerad. Alla lärare var män förutom tre kvinnliga doktorander. Därefter har detta ändrats, delvis genom medvetna åtgärder. En sådan åtgärd inom ämnet var att från 2006 inte anställa doktorander med utbildningsbidrag (vilket möjliggjordes med extern finansiering), vilket vi uppfattade var en faktor som försvårade rekrytering av kvinnliga doktorander. Genom doktorandanställning förbättras möjligheterna för t ex föräldraledighet. Numera ges alla doktorander vid Örebro universitet enbart anställning på doktorandtjänst.

Två av de forskarassistenter/biträdande lektorer som rekryterats under senare år är kvinnor, båda är idag docenter och handledare. År 2014 införde universitet en särskild finansiering för rekrytering av kvinnliga gästprofessorer. På basis av denna har två kvinnliga gästprofessorer (20%, tre år) i nationalekonomi rekryterats, varav en tillträdde 2016 och en 2017.